

Franske Emigranter i Danmark.

Af Louis Bobé.

I Novellen „To Tidsaldre“ har Fru Gyllembourg paa Grundlag af sine egne Livserindringer givet en ligesaa fængslende som troværdig Skildring af de Stemninger, der i den højere kjøbenhavnske Embedsstand og dannede Borgerklasse kom til Orde overfor det franske Folk i Republikkens første Tid. Ved Rædselsperiodens Begyndelse slog den varme Følelse for Frankrig og Begejstringen for Revolutionen, der herhjemme havde opfyldt Landets bedste Mænd og Kvinder, hos de fleste, særlig i Aristokratiets Kredse, brat om til Afsky og Forbitrelse. Da Republikkens første Gesandt Grouvelle, der havde overbragt Ludvig XVI. Dødsdommen, kom til Kjøbenhavn, fik han en overvejende kølig Modtagelse. I Fru Gyllembourgs Fortælling, hvor ogsaa Republikkens Kommissær, Duveyrier¹⁾, der kom til at spille en Rolle i hendes Liv, optræder talende, betegner Justitsraad Valler det franske Folk som Kongemordere og Rovdyr og Grouvelle som deres Haandlanger, medens Broderen, Grosserer Valler „som Frihedsmand vil give Liv og Blod for Robespierre“. Et Mellemstandpunkt indtager Højesteretsadvokat Dallund, Girondisternes varme Beundrer.

Fru Gyllembourg, hvis Ægtefælle P. A. Heiberg ligesom Baggesen færdedes i Grouvelles Kreds i Kjøbenhavn, søger at vinde sine Læseres Sympati for Helten i Novellen, den unge Lusard, der har brudt med sin Onkel Hertugen af Montalbert, fordi han er gaaet i Kamp for Republikken og ikke for sin Konge og sit Adelsvaaben.

Emigranternes Liv i Danmark har sat sit Spor i Literaturen. P. A. Heiberg har, trods sine republikanske Sympathier, i sit Skuespil „Menneskekjenderen eller de falske Formodninger“ udstyret Emigranten Blinville med de mest tiltalende menneskelige Egenskaber. St. St. Blicher skildrer i sin Novelle „Fjorten Dage

¹⁾ Se ogsaa J. L. Heiberg, P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg, 1885, 3. Udg., 40 ff.

i Jylland“ med kostelig Satire en dansk Jacobinerklub og fortæller i „Stakkels Louis“ om den fornemme, elskværdige Emigrant Charost-Béthune, der levede som Sprogmeister og Tegnelærer i Kjøbenhavn. Laurids Kruse lader i sit 1798 udkomne og paa det kgl. Theater opførte Skuespil „Emigranterne“, hvis Handling foregaar paa en Lystgaard ved Kjøbenhavn, optræde tre „ærlige Emigranter“.

De kongetro Emigranter fandt i det store og hele en meget venlig Modtagelse hos det loyale danske Folk. De fik efter kort Tids Ophold i Landet paa Begjæring Naturalisation som danske Statsborgere; ikke faa ansattes som Officerer i Hæren og andre fik Titel og Rang; de af dem, der drev borgerlig Næring, fandt store Kundekredse, og til de fattige foranstaltedes der Indsamlinger, der gav et godt Udbytte. 1798 udgik et Reskript om, at de ogsaa i Hertugdømmerne skulde nyde Beskyttelse som danske Statsborgere. Flere — vi have hidtil kunnet paavise 10 Familier — slog sig blivende ned her i Landet, hvor deres endnu blomstrende Slægt har vundet sig et hæderligt og ansét Navn.

I Danmarks Hovedstad var det især blandt Aristokratiet den højsindede Statsminister Grev Ernst Schimmelmänn¹⁾ og blandt det højere Bourgeoisi Jean de Coninck, der varmt tog sig af Emigranternes Sag.

Paa Anbefaling af Landgreve Carl af Hessen, der interesserede sig levende for det franske Kongedømmes landflygtige Tilhængere og efter Indstilling af François Xavier Joseph Greve Løvendal²⁾, der selv var emigreret under Revolutionen, indtraadte ikke faa fornemme Emigranter i *den danske Her*, særlig i Dronningens Livregiment og 3. jydske Infanteriregiment.

¹⁾ Om Emigranternes Liv i det Schimmelmännske Hus maa jeg her nøjes med at henvise til Efterladte Papirer fra den reventlowske Kreds IV—V. De forskellige Perioder i Emigranternes Historie er skildret udførligt af Fornéron, *Histoire des émigrés*, 2. Udg. Paris 1890.

²⁾ L. Bobé, *Efterladte Papirer fra den reventlowske Kreds V*, 220.

*François Louis d'Auchamp*¹⁾, født 31. Dec. 1776, kom 1798 til Danmark, anbefalet af Grev Løvendal, der havde kendt ham

F. L. d'Auchamp, 1776—1847.

i hans Fædreland og som giver ham det bedste Vidnesbyrd „i Henseende til Kundskaber og god moralsk Karakter“. Han fik 1799, 31. Maj, Naturalisation og var da Frikorporal ved Marinerkorpset, blev 1801 Fændrik og dekoreredes med Guldmedaillen for Tapperhed for Deltagelse i Slaget paa Rheden. 1802 udnævntes han til Magasinkommandør ved det militære Varedepot og fik Premierlieutenants Karakter. 1804 blev han

karakteriseret Kaptejn, 1809 Major og beskikkedes Aaret efter til Medlem af Direktionen for de militære Uldmanufakturere. 1811 fik han Ridderkorset og 1826 Sølvkorset, udnævntes 1817 til Direktør for Varedepotet og erholdt 1813 Titel af Generalkrigskommissær. Kong Ludvig XVIII dekorerede ham med Ludvigskorset og Liljeordenen (fleur de lys). Han døde 29. April 1847 i Kjøbenhavn., hvor hans Efterslægt endnu lever²⁾.

Antoine Louis de Bonnivet, blev 1791 Fændrik i 2. oldenborgske Infanteriregiment, 1798 Sekondlieutenant og 1803 karakteriseret Premierlieutenant. Han havde Sønerne *Frédéric Antoine Louis Choiseul Gouffier de B.* (f. 2. Maj 1795 i Harburg, blev 1812 Kadet, 1813 Sekondltnt. à la suite i oldenborgske Regiment Infanteri, 1824 kar. og 1827 virkelig Premierltnt., død 1833 som den sidste af sin Slægt³⁾) og *George Henri Antoine Choiseul Gouffier de B.* (f. i Harburg, blev 1802 Kadet, 1807 Sekondltnt.

¹⁾ Hans Autobiografi i Manuskript, tilhørende Hr. Kontorchef d'Auchamp, der har bekostet Reproduktionen af sin Bedstefaders Billede, paatænkes meddelt her i Tidsskriftet.

²⁾ Lengnicks Stamtavle. Hauch-Fausbøll, Slægtehaandbogen.

³⁾ Herold 1889, 156.

à la suite i slesvigske Jægerkorps, fra 1824 ved 3. jydsk Infanteriregiment, afskediget 1825, død 20. Marts 1827¹⁾).

*Jean Baptiste Xavier Carpentier de Colbaut*²⁾, født 8. April 1770 i Harbourdin i Fransk Flandern, fik allerede 1784 Malteserkorset, optoges 1787 i garde du corps som Lieutenant af Kavalleriet, emigrerede i Maj 1790 til Brabant og indtraadte 1792 i Emigranthæren ved Koblenz under Marquis d'Autichamp (Slægtning af F. L. d'Auchamp). 1794 deltog han i Belejringen af Ménin og Nienport og kom saaret til London. Efter Opfordring af sin Slægtning Hertug Laval de Montmorency³⁾ rejste han til Hamborg og indtraadte 1795, i Februar, i Rendsborg i det oldenborgske Regiment som Underofficer. Han opnaaede Naturalisation her i Landet, men forlod det et Par Aar senere.

Achille de Cormier, Frikorporal, naturaliseret 1800.

Antoine Max des Coudrées, født i Neufmanil i Luxembourg, blev 1797 Frikorporal og 1799 Fændrik i slesvigske Infanteriregiment, afskediget 2. Maj 1800.

*François de Gasq*⁴⁾, indkom 1792 til Danmark, blev 1795 Frikorporal ved 3. jydsk Infanteriregiment, naturaliseret 1798; 1799 Fændrik, fik 1802 Permission til Frankrig, 1803 Sekondlieutenant, afskediget 1806, 3. Januar.

*Charles Louis Greve Latour du Pin*⁵⁾, 1797 Frikorporal ved slesvigske Infanteriregiment, naturaliseret 1798, s. A. Fændrik i Dronningens Livregiment, afskediget 1799, 18. Januar.

*Louis Claude Le Normand Chevalier de Bretteville*⁶⁾, fødtes i Orbec 11. Februar 1744, deltog 1759 som Fændrik i Regimentet Belsunce i Slaget ved Minden og Forsvaret af Cassel 1760—61, blev 1775 Kaptejn og fik 1786 Ludvigskorset. Efter Ludvig XVI.s

¹⁾ Generalitetets Enker, Rigsarkivet. Militaria i Krigsministeriets Arkiv.

²⁾ Autobiografi i Personallhist. Saml. i Rigsarkivet.

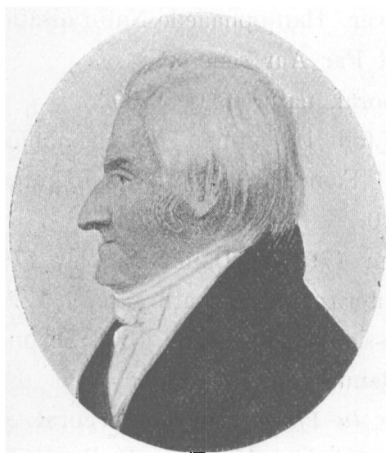
³⁾ Louis Joseph de Montmorency-Laval, Kardinal, Erkebiskop af Metz, f. 1723, † 17. Juni 1808 i Altona (L. Dreves, Gesch. der kath. Gemeinden zu Hamburg u. Altona, Schaffhausen 1866, 262).

⁴⁾ Annuaire de la noblesse, 1845, 222.

⁵⁾ ib., 1860, 158; 1848—49, 1880, 1891.

⁶⁾ M. de Courcelles, Dictionnaire universel de la noblesse de France 1822, V, 242.

Flugt til Varennes begav han sig til Koblenz, deltog 1792 i Feltoget som Oberstlieutenant og sendtes med Grev Løvendal og Hertugen af Broglie til Vendée. 1794 kom han til Danmark og tog fra Oktober s. A. Ophold med sine Børn paa Brahe-Trolleborg hos Grev Ludvig Reventlow, hvem han gik til Haande med Kortlægning, Nivellering o. s. v.¹⁾ 1804 købte han for 3000 Rdlr. Gaarden Susaa ved Fagsted under Baroniet Brahe-Trolleborg (til Erindring om hans Ophold her kaldet Venskabsminde) som han atter solgte 1818. I Aarene 1806—9 ejede han tillige den nærliggende Gaard Fuglesang²⁾. 1804 fik Bretteville

L. C. le Normand de Bretteville, 1744--1833.

Patent som dansk Oberst à la suite ved Infanteriet og optoges i den danske Adelsstand. 1814 fik han Generalmajors Karakter og vendte 1816 tilbage til Frankrig, hvor Ludvig XVIII, gav ham Bestalling som Maréchal de camp og dekorerede ham med Kommandørkorset af Ludvigsordenen. 1827 boede han i Montgeroy ved Ville-neuve-St. George pr. Paris³⁾.

Han døde 21. Juni 1833 i

Licieux. Sammen med ham indkom til Danmark følgende, i hans Ægteskab med Cathérine Thérèse Védastine van den Driesch († 1793 i Neuss) fødte Børn:

1. *Julien Charles Nestor le Normand de B.*, født 16. Juli 1777, opdragen i Militærskolen i St. Cyr, blev 1795 Vejkonduktør med Karakter og Rang som Lieutenant af Infanteriet, 1796 Fændrik ved 3. jyske Infanteriregiment, fik 1816 Ludvigskorset, død 23

¹⁾ Brev fra Grevinde Sybille Reventlow til Grevinde Louise Stolberg 6. Okt. 1794 (Brahe-Trolleborg Arkiv).

²⁾ N. Rasmussen Søkilde, Trolleborgegnen og dens Beboere, Odense 1894, 150, 152.

³⁾ Brev fra B. til Statsminister, Greve C. D. F. Reventlow (Trolleborg Arkiv).

Aug. 1828, viet 4. Okt. 1804 i Middelfart til Marie Dorothea Nielsen (f. 9. Okt. 1786, † 2. Okt. 1872).

2. *Louis le Normand de B.*, f. 9. Dec. 1780, † 8 Nov. 1847 som Oberst i Aalborg.

3. *Charles Eugène*, f. 23. Nov. 1782, naturaliseret 1801, da det hedder om ham, at han viser stor Lyst til Søværnet og alt har gjort to Rejser til China, død 1854 i Brest.

4. *Louise Alexandrine Aimée Védastine*, f. 29. Dec. 1783, † 5. Juli 1862, gift 12. Okt. 1798 med Amtmand Christoph Malthé, f. 1. Maj 1764 i Christianssand, død 28. Jan. 1844 i Christiania.

5. *Louise Josephine*, f. 17. Aug. 1786, † 1862, Hofdame hos Landgrevinde Charlotte af Hessen. General Brettevilles Efterslægt blomstrer endnu her i Landet¹⁾.

Alexandre Stanislas de Monthier Vicomte de Crouy, født i Eux i Picardiet, anbefalet af Landgreve Carl af Hessen som en ung Mand med den omhyggeligste Opdragelse og bedste Opførsel, „tillige understøttet i alle Maader af Hertugen af Bevern“. Han blev naturaliseret i April 1797, da han var Frikorporal og udnævntes 26. Maj s. A. til Fændrik. Han afgik 1801, 28. Aug., og ansattes som Lieutenant à la suite ved Regimentet.

Nicolas Alexis Gabriel Chevalier de Montrichard²⁾, opholdt sig fra 1796 i Danmark, tjente fra Oprettelsen af det frivillige Jægerkorps i samme og blev 1801 naturaliseret, „da han ønskede at ansé Danmark som sit Fædreland“. 1802 udnævntes han til Kaptejn à la suite i nordre sjællandske Landeværnsregiment. M. blev i Kjøbenhavn 7. Januar 1805 viet til Françoise Huon. Han blev 1808 udslettet af Etaten, da han var udebleven udover den ham givne Orlov. Hans Hustru blev her i Landet og døde 15. April 1821, 44 Aar gammel, begravet fra katolsk Kirke.

François Xavier Joseph de Vauchez de Plane (ifølge Vaabenet af Slægten Plan de Sieyes de Veynes), født i Paris, forlod for

¹⁾ Medd. af afd. Frk. Al. le Normand de Bretteville Billedet af Oberst L. C. le Normand de Bretteville er bekostet af Hr. Overretssagfører le Normand de Bretteville. Et andet, fremstillende ham som ung, spillende paa Harpe, tilhører Hr. Læge Alexander Malthé i Christiania.

²⁾ *Annuaire de la noblesse*, 1867, 164.

F. X. J. de Vauchez de Plane, † 1842.

anden Gang med sine Forældre Frankrig 1795 og kom 10 Aar gammel til Danmark, hvor han opdroges af Grev Løvendal. 1802, da han blev naturaliseret, var han Frikorporal af Marinerkorpset, fuldendte sit Kursus ved Underofficersskolen, blev s. A. Fændrik i jyske Jægerkorps og forfremmedes 1803 til Sekondlieutenant. 1808 forflyttedes han til danske Livregiment, blev 1809 Premierlieutenant, 1813 Stabskaptejn i 3. jyske Infanteribrigade, 1831 Major, afskediget 1838, døde 5. Juni 1842. Hans Descendens lever endnu her i Landet¹⁾.

Raphael de Rivarol, en Søn af den bekjendte Publicist Antoine de Rivarol²⁾, født 1780, fik 1800 Ansættelse som Fændrik i 3. jyske Infanteriregiment. Han fik 1799 Naturalisation, men søgte og fik 1805 sin Afsked. Raphael har forfattet et 17. Jan. 1801 dateret Digt, stilet til Faderen, der i ikke ganske lyse Farver skildrer hans nordiske Landsforvisningssted Kjøbenhavn³⁾. Paa Anbefaling af Fyrst Dolgorukij kom han i russisk Tjeneste, men døde allerede 1812.

Charles Joseph Jean Tardivy de Thoranc (Thorène), den anden af de fornemme franske Emigranter i dansk Militærtjeneste, der forblev her i Landet, blev 1801 Fændrik i Dronningens Livregiment og 1804 Sekondlieutenant; 1808 forflyttedes han som Premierlieutenant til 3. jyske Infanteriregiment, udnævntes 1814

¹⁾ I en, desværre kun halvt bevaret, egenhændig Kladde til hans Ansøgning om Naturalisation hedder det: Né français de parents qui par leur sentiment et leur emigration ont prouvé qu'ils n'étoient pas dégénérés de leur noblesse . . . (Familiepapirer tilh. Hr. Cand. X. Price de Plane, der har bekostet Gjengivelsen af ovenstaaende Billede).

²⁾ Se bl. a. Curnier, Rivarol, sa vie et ses oeuvres. Lescure, Rivarol et la société française pendant la révolution et l'émigration, 1883.

³⁾ A. le Bréton, Rivarol, 1895, S. 343.

til Stabskaptejn og afgik 1817 med Pension. Han døde 12. Dec. 1846, 74 Aar gammel i Kjøbenhavn¹⁾).

Charles de Poullain, Vicomte de Trémons udnævntes 1799, samme Aar han fik Naturalisation, til Premierlieutenant à la suite. Han fik Afsked 1. Febr. 1816²⁾).

Endelig *Alphonse de Verdun*, der 1801 var Frikorporal ved Dronningens Livregiment, blev 1800 Fændrik, sattes 1802 à la suite, og fik 1803 Afsked fra dansk Tjeneste.

I den danske Marine tjente som Officer Greve *Louis Herbert de Saint-Simon*. Han havde været Søofficer paa Malta og var Malteserridder, da han under Navnet Ludvig Herbert i Slutningen af 1797 ansattes som Stykjunker i Artillerikorpsset. I April 1799 blev han Sekondlieutenant i Marinen og 29. Aug. Aaret efter virkelig Sekondlieutenant. 1802 søgte og fik han Permission til Frankrig. I Ansøgningen hedder det: „Den franske Regering har dekretet, at enhver, hvis Navn er sat paa Emigrant-Listen, skal være i Frankrig før 22. Sept., dersom han vil blive udslettet, og jeg vil altsaa, ved ikke at være dér til den bestemte Tid, tabe min Ret til at reklamere de af mine Ejen-domme, som endnu ere usolgte.“

1803, 27. September, ansøger Lieutenant Herbert Admiralitetskollegiet om at maatte indgaa Ægteskab med Frøken Reine de Sachs, Niece af Legationsraad Johan Könemanns Hustru Margrethe Magdalene Sachs. Ved samme Lejlighed udbeder han sig Tilladelse til for Fremtiden i Stedet for de tvende Fornavne Louis Herbert at bære sit fulde Navn L. H. de Saint Simon „da dels den Tingenes Stilling i Frankrig, som gjorde mig det til Pligt ikke at bære mit Familienavn, er ophørt, dels jeg tror at skyldte mine Forfædre og Efterslægt at anlægge det Navn hine have overleveret mig.“

Saint Simons Bryllup med Regine Sachs fandt Sted i katolsk Kapel 18. Nov. 1803. Blandt Vidnerne indskreves den

¹⁾ Katholsk Kirkes Begravelsesprotokol.

²⁾ Courcelles, Dictionnaire universel II, 204.

nedennævnte Chevalier de la Coudraye. De havde sammesteds til Daaben Sønerne Alphonse Louis Octave, født 2. Oktober 1804 og Robert, født 18. November 1805. Saint-Simon blev 1807, 13. Februar, Premierlieutenant, fik i Juni s. A. Afsked og vendte tilbage til Frankrig. Han tilegnede sig under sit Ophold her det danske Sprog og udgav 1805 i Kjøbenhavn Fransk-dansk Ordbog for Orlogs- og Soudtryk.

Af andre Emigranter af fornem Byrd, der tog blivende Ophold her i Landet og som uden at træde i Statstjenesten be-naadedes med Titler, nævne vi *Joseph Louis Bruno David de Serène d'Acqueria*, født 3. April 1764 i Codolet, Dep. Gard, var 1787—90 Conseiller, maitre de la cour des comptes, aides et finances de Languedoc, tjente 1792 som Frivillig i den kongelige Hær og emigrerede Aaret efter til Danmark, hvor han ernærede sig ved Miniaturmaleri. 1801 tog han Borgerskab i Horsens og fik s. A. Titel af Generalkrigskommissær. 1801 og 1808 var han Président de l'association du canton de Roquemaure. 1817 blev han og hans Slægt optaget i den danske Adelsstand. 1829 fik han Ludvigskorset. Han døde 7. November 1853 i Horsens. 1801 ægtede han Gerhardine Jokumine Gersdorff til Ussinggaard og Merringgaard, født 1779, † 1826. Deres Efterslægt boer endnu her i Landet¹⁾.

Alexandre le Noir de Montville, forhen fransk og svensk Artillerikaptejn, blev naturaliseret 1809 og fik Titel af Overkrigskommissær med Tilladelse til at bære Uniform og Armeens Felttegn. Han tilbyder 1806 Grev Schimmelmann sin Tjeneste ved Indkjøb af Maskiner til Mønten i Kjøbenhavn, idet han ivrer for at udføre alt Arbejde ved Hjælp af Maskiner efter engelsk Mønster. Hans Principer ville næppe tiltale moderne Filantroper, i det han uforbeholdent opfordrer til at benytte Børn af begge Kjøn paa Arbejdsstederne „fordi deres Arbejdskraft er saa billig, og de ikke saa meget som de voxne have Interesse af at forlade Fabrikkerne“. Arbejderne bør i det hele taget holdes i

¹⁾ Se Danmarks Adels Aarvog 1888 og 1889.

Uvidenhed med Hensyn til Indretningen af de Maskiner, hvormed de arbejder¹⁾.

Montville ægtede i April 1807 *Juliette Birouste* eller *Tarbesse*, første Danserinde ved det kongelige Theater, der, efter at være uddannet i Coulons Skole, debuterede i Kjøbenhavn 1798 og ofte blev benyttet af Bournonville ved Balletten. Hun var meget dannet og yndet af Publikum. Baggesen har skrevet et Digt til hendes Pris, og hun færdedes i det schimmelmanske Hjem. Fru Montville døde ikke længe efter Brylluppet, 25. Maj 1808. Hendes Mand forblev her i Landet og døde 22. Novbr. 1815²⁾.

En fornem, landflygtig, fransk Emigrant, der til Levevej i Danmark valgte Dentistfaget, var *Albert Greve de Rault de Ramsault de Tortonval*. Han fødtes 5. September 1778 i Aire (Pas de Calais), indvandrede hertil ved Aarhundredets Begyndelse og fik Prædikat som Hoftandlæge og Titel af Professor. Den herhjemme iøvrigt meget ansete Mand aflagde sine glimrende Slægtnavne og kaldte sig efter sit Fornavn Alberti, uden nogensomhelst Forbindelse med den bekjendte Familie Alberti. Han døde 19. August 1855 i Kjøbenhavn, hvor hans Efterslægt, der atter optog Navnet de Ramsault, endnu lever. Under Navnet Alberti blev han 5. Oktober 1810 i det herværende katholske Kapel viet til Else Marie Birgitte Christensen, født 6. Maj 1792, død 5. Jan. 1869³⁾.

Endelig anføre vi Navnene paa et Par emigrerede franske Adelsmænd, der levede her som Privatmænd og fandt deres Grav i Kjøbenhavn paa den katholske Kirkegaard.

Achille Louis Henri Gabriel Greve Truchi de Tenare, „ancien capitaine et chevalier de l'ordre royal et militaire de St. Louis“, født 28. Sept. 1757, † 29. April 1827. *André Silvain Forgemol* Vicomte *Duconders*, under Navnet Andrew Duconders senest Major i engelsk Tjeneste, død 14. April 1835, 64 Aar gammel. *Jean*

¹⁾ Schimmelmanske Papirer, Rigsark.

²⁾ Overskou, Den danske Skueplads III, 736; IV, 44, 144. Richter, 100 Aars Dødsfald. Der henvises sidstnævnte Sted til Skifterne, men Aarstallet er næppe rigtig, da han ikke er funden i Skifterettens Anmeldelsesprotokol for 1815.

³⁾ Medd. af Hr. Arkivar, Baron Zytphen-Adeler.

Joseph Hubert Le Monnier, Miniaturportrætmaler, død 30. Juli 1853 i den høje Alder af 92 Aar. Han havde 1. Juli 1799 i det herværende katholske Kapel holdt Bryllup med Enken Christine Heer, født Svenstrup.

Ikke faa af de franske Emigranter, der i kortere eller længere Tid havde Ophold i Kjøbenhavn, ernærede sig som *Sproglærere*, blandt hvilke vi bør omtale følgende.

Joseph Bidoulac, født 1765 i det nordlige Frankrig, efter Traditionen af fornem Byrd, emigrerede kort efter Kongens Brødre og opholdt sig i Koblenz, vendte 1792 tilbage med Preusserne og Østerrigerne, men maatte efter Nederlaget atter forlade Frankrig. Han boede derefter i Bryssel, vendte atter hjem over London, men forlod Frankrig for sidste Gang 1802 og bosatte sig i Flensborg, hvor han levede som Sproglærer og 1810 ægtede Marie Sørensen. 1815 flyttede han til Kjøbenhavn og udgav her s. A. *Deutsche, französische und englische Gespräche*. Han døde 1839. Af hans Døtre ægtede *Josephine Angelica Bidoulac* (f. 1812) den norske Digter J. S. C. Welhaven, *Virginie Constance Henriette* (f. 1817, † 1904) Biskop Hans Lassen Martensen¹⁾.

François Céléstin de Loynes Chevalier de la Coudraye blev døbt 25. Maj 1743 i Kirken Notre Dame de Fontenay-le-Comte i Poitou, hvor hans Fader Jean Baptiste Jacques Daniel de Loynes var Guvernør over Byen og Slottet Fontenay. Som ung indtraadte han i den franske Marine og udgav 1785 *Théorie des ondes*, blev 1789 Deputeret for Adelen i Poitou, emigrerede og kom 1794 til Kjøbenhavn. I Januar 1795 fik han tildelt en aarlig Understøttelse af Fonden ad usus publicos og holdt Forelæsninger for Søofficerer paa Søkortarkivet fra Decbr. s. A. 1796 udgav han i Kjøbenhavn sin *Théorie des ondes* i omarbejdet Skikkelse. 1803 forhøjedes hans Understøttelse til 360 Rdlr. aarlig. S. A. skriver han til Kongen: „Fra Oktober 1794 har Kron-

¹⁾ Medd. af Hr. Bibliotheksass., Cand. jur. Martensen.

²⁾ Daabsattest i Tontinens Arkiv. Fødselsaaret i Biogr. Lex. er urigtigt. Efterladte Papirer fra den reventlowske Kreds IV, 316 f. Fonden ad usus publicos I, 160 ff., II, 436. Admiralitetets Copibog 1795.

prinsens Godhed modtaget, ernæret og beskyttet mig. Ludvig XVI.s trofaste Undersaat, der foragtede den moderne Filosofis Udskejelser, har ikke taget i Betænkning at ofre sin Rang, sin Formue og den Anseelse han nød i sit Land, for Kongernes og sin Fyrstes Sag.“ Han boede den Gang i Amaliegade i Generalinde Schimmelmans Hotel. 1806 ansøgte han om Forskud til Udgivelsen af 1. Del af Dictionnaire raisonné de la marine. 1. Del alene skulde omfatte 100 Ark i Kvart.

Efter 1811 gik Coudraye til Rusland og døde 1815 som Kaptejn i den russiske Marine. Han efterlod sig herhjemme Mindet om en særdeles sympatetisk og fornem Personlighed.

1810 anbefaler la Coudraye til Grevinde Schimmelman og Hertugen af Augustenborg en af sine herboende Landsmænd Mr. *Dejean*, forhen under Navnet Baron *de Vandenesse* Kaptejn i Regimentet le Royal Picardie. Han lider af Alderdomssvaghed, kan næppe gaa og formaar kun med stor Besvær at give uden for Huset Undervisning i Fransk og Musik, hvorved han med Besvær frister Livets Underhold¹⁾.

Charles François Louis Dejuge, før Revolutionen Kavalleri-officer i det sydlige Frankrig, udgav i Kjøbenhavn 1800—2 to Lærebøger i Fransk, var Lærer i Fransk ved Søkadetkorpset, men vendte atter 1803 tilbage til Frankrig²⁾.

Charles Henri le Gros var først Lærer for Grev Fritz Schimmelmans Søn Carl, protegeredes af Grevinde Charlotte Schimmelman og var en Tid udset til Ægtefælle for Grevindens 1804 med Navnet Schimmelman adopterede og i Adelsstanden op-højede Plejedatter Louise Wesselhøft (gift med Generalkonsul, Chargé d'affaires Olinto dal Borgo). 1799—1802 var han Time-lærer paa Herlufsholm og boede i Næstved, blev fra 1803 de Juges Efterfølger som Lærer i Fransk i Søkadetkorpset, men vendte ikke længe efter tilbage til Frankrig³⁾.

Jules Auguste Gaffrony Le Pelletier Greve af *Rochambeau*

¹⁾ Brev fra Coudraye til Grevinde Schimmelman (Arkivet paa Primkenau).

²⁾ Nyerup og Krafts Lexikon.

³⁾ Efterladte Papirer fra den reventlowske Familiekreds IV, 324. Annuaire de la noblesse 1864, 140.

(Rozambo), født 15. Juli 1776 i Paris, var Sproglærer i Rendsborg, og indtil 1807 Sprogmeister ved det militære Institut sammesteds, blev 1808 Premierlieutenant i slesvigske Infanteriregiment annekterede Batailloner, kom 1811 til jydsk Jægerkorps, og blev 1815 Kaptejn ved slesvigske Infanteriregiment, men afskedigedes samme Aar. I Aarene 1824—40 ejede han en Gaard i Moldenit ved Slesvig og døde 7. Februar 1862 i Slesvig By. Han var Ridder af Æreslegionen. Grev Rochambeaus Efterslægt lever endnu her i Byen.

Joseph de Torné, født 1771, af rig og anset Familie, Officer i Compagnie des gentilhommes de haute et basse Guienne under Prinsen af Condé, hvilket han forlod, da Korpsset blev ophævet. Hans Godser blev konfiskerede 1792, hvorpaa han efter nogle Aars Omflakken bosatte sig i Danmark. Han ægtede 23. Febr. 1799 i Kjøbenhavn Birgitte Madsen, der efter sin Mands Død, som indtraf 24. April 1815, af Carl X.s Civilliste indtil 1830 oppebar en Pension af 1500 Francs aarlig. Familien de Torné lever endnu her i Landet¹⁾.

En hemmelighedsfuld, ikke uinteressant Emigrant synes den 1826 i Kjøbenhavn afdøde *George Gros de Gentilli*, kaldet *Palmer*, at have været. Han var Kemiker, Maler, Musiker og Mekaniker og angav kort før sin Død sin Alder til henvend 80 Aar. Han skal være født af franske Forældre paa et engelsk Skib, bekendte sig til den katholske Religion og tjente efter Revolutionen i Rusland, Østrig og Sverig i Artilleriet og Ingeniørkorpsset. 1811 kom han til Danmark og bosatte sig i Kjøbenhavn, hvor han levede yderst tarvelig, sov paa en med Høvlspaaner fyldt Madras, bar aldrig Linned og drak ikke Spiritus. Han døde Natten mellem 3. og 4. Marts (1826) i sit Logis i Stormgade 194, hvor han i henvend 4 Aar havde boet til Leje i et Kvistværrelse hos en Mad. Schwarz, for hvem han havde udgivet sig at være Pro-

¹⁾ Torné blev 1809 af Legationssekretær Desaugiers anbefalet Moldenhawer til Posten som Lærer i Fransk ved Metropolitanskolen (Medd. af Dr. E. Gigas). Sønnen *Charles Pierre Joseph*, f. 1799, 1822 Sekondltnt. i Marinen, afskediget 1823 og gik i fransk Tjeneste, død 20. Juni 1877 i Bagnières de Bigorre (Medd. af Hr. Justitsraad Harder).

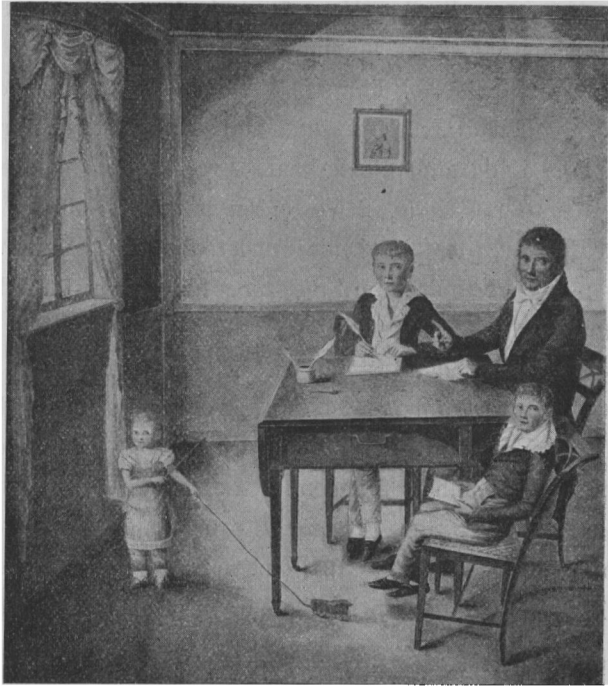
fessor i Kemi og Fysik. Han forstod flere Sprog. Præsten læste ved hans Dødsseng Johannes' Evangelium 1. Kap. 1. Vers højt og oversatte det for ham. Palmer gjentog Skriftstedet paa begge Sprog uden at betænke sig. Hans Efterladenskaber bestod i en stor Del Lerskaale, Potteskaar, hvori der var Rester af Farver, en gammel Kjole, 2 Veste, en gammel Kaarde, en Hat og nogle Hylder, der alt i alt vurderedes til 8 Mark og som udlagdes hans Værtinde som Erstatning for den resterende Husleje. Farverne, der eftersaaes af Assessor Blau, erklæredes for at være saa ubetydelige, at han ikke vilde anslaa dem til nogen- somhelst Værdi. Palmers Person gjordes efter hans Død til Omtale i Bladet „Dagen“. En Indsender fremhævede Mad. Schwartz' store Godhed for hendes Logerende, idet hun havde plejet ham som en Søn og vaaget over ham. En anden Indsender beretter ogsaa, at en ung, unavngiven Mand understøttede ham i flere Aar og betalte hans Begravelsesomkostninger.

Vi fejle næppe i den Formodning, at Fru Gyllembourg har benyttet hans paatagne Navn Palmer i sin Novelle „Extremerne“, og ét og andet i denne Fortælling forekommende Træk kunde tyde paa, at Gentillis Skæbne ikke har været Forfatterinden helt ubekjendt¹⁾.

Nøden gjør, som bekjendt, opfindsom, og her som andet Steds viste Emigranterne en beundringsværdig Evne til at finde sig til Rette i Livsstillinger, som de til en Begyndelse ikke syntes at have fjærneste Betingelse for at kunne udfylde. Saaledes oprettede her i Byen 1798 *Maturin René Orry*, kgl. fransk Raad og Arkivar ved det parisiske *Chambre des comptes*, en Modehandel paa Østergade 45 og kunde ved Hjælp af de Indtægter den bragte ham, ernære sin Søn. Han boede endnu 1802 i Kjøbenhavn, da han ansøgte om Naturalisation.

Af andre franske, vistnok borgerlige Familier, der ere indkomne til Danmark under Revolutionen og som endnu leve i Kjøbenhavn, omtale vi her kun Slægterne *Gamèl*, *Thierry* og *Carpentier*. Der findes antagelig adskillig flere herboende Familier,

¹⁾ „Dagen“ 1826, Nr. 66, 68, 70. Skifteprotokol III (Provinsarkivet).

A. C. Gamél († 1829) og hans tre Søner Cyrille, Pierre og Louis.

A. M. Gamél f. Westenskov og hendes fire Døtre Emilie, Frédérique, Félicité og Ludovika.

der nedstamme fra Emigranter, men nærværende Oversigt, saa vidt vides det første Forsøg indenfor sit Omraade, tør dels ifølge Sagens Natur, dels ogsaa af Hensyn til Pladsen ikke gjøre Krav paa at kaldes udtømmende.

*Augustin Cyrille Gamèl*¹⁾ var Søn af Pierre Augustin Gamèl, der ejede en mindre Landejendom i Bargemont i Provence, og hans anden Hustru Marie Anne Pascalis. Han fødtes 18. Nov. 1770 og opdroges sammen med sin Broder Jean François Marie Antoine i St. Raphael ved Fréjus og kom derefter til Aix, hvor de fortsatte deres Skolegang i Huset hos en Morbroder, der var Supérieur eller Gardien for Kapucinerne i Byen. Paa Efterretningen om, at en kongeligsindet Hær samledes ved Koblenz, vandrede han i Begyndelsen af Aaret 1792 til Fods gennem Piemont og Schweiz. Der haves et Brev til ham fra hans Moder, dateret Bargemont 30. April 1792, adresseret til Perruquier A. C. Gamel i Fossano ved Turin. Ifølge Traditionen skal Augustin have deltaget i Kampen 10. Aug. 1792 paa de kongeliges Side. Fra Aug. til Nov. s. A. var han ansat ved Rhinhæren, Marquis d'Artignosc's Kompagni, Mellis Korps til Fods. Da Hæren opløstes, begav han sig til Amsterdam, da han havde erfaret, at Prinsen af Oranien vilde danne en Hær mod de Revolutionære i Frankrig. Efterat de franske Hære havde erobret Holland, vilde han drage videre over Hamborg (hvor en Onkel Cyrille, Kapuciner, der fulgte ham, afgik ved Døden), men slog sig under Vejs ned i Kjøbenhavn, hvor han, vistnok 1794, sammen med en Del andre Emigranter, boede hos en Kone i Borgergade. Her førte han Navnet Pasqualino efter sin i Montferrat fødte Moder og levede af at være Damefrisør. Han blev kort efter forlovet med Anne Marie Westenskov, der var i tjenende Stilling i Professor Kratzenstein-Stubs Hus, og ægtede hende 1797. I Aug. 1800 fik han under Navnet Pasqualino Borgerskab som Frisør og boede da i Lille Kongensgade, Hjørnet af Admiralgade. 1804 fik han sin Frisørbevilling, denne Gang under Navnet Gamèl, udvidet til at

¹⁾ Ovenstaaende Meddelelser skyldes Hr. Oberst E. Madsen. Hosstaaende Familiebilleder tilhører Hr. Dr. A. Gamèl, der har bekostet Reproduktionen.

omfatte en Handel med fremmede Frugter, Olie, vellugtende Sager og Likører samt Kolonialvarer. 1805 købte han Stedet Nr. 20 paa Østergade og aabnede her sin Butik 25. Aug. Det lykkedes ham at faa Leverancen til Hofholdningen, og skjønt han led anseelige Tab under Krigen med Englænderne, havde han ret betydelige Indtægter og førte et temmeligt stort Hus, der blev besøgt af mange her bosiddende Emigranter og tilrejsende. Greven af Provence tildelte ham Lieutenantsgraden ved Patent, dateret Hartwell 1. Jan. 1814. Han fik 28. August 1815 Liljeordenen og endnu en anden fransk Dekoration. 1808 fik han Indfødsret og 1810 som Hofparfumør og Destillateur Bevilling paa, sammen med sin Broder Antoine, at fabrikere Maccaroni og Nudler. Han døde 19. Maj 1829.

*Pierre Frédéric Thierry*¹⁾, døbt 25. Okt. 1772 i den franske Kirke i Mulhouse, Søn af Jean Thierry „de Duncq de Montbéliard“, en Landsby i Mömpelgart, emigrerede, ifølge en Tradition i hans endnu i Kjøbenhavn bosiddende Efterslægt, til Danmark. Han fik Ansættelse som Dessinatør og Formskærer ved Usserød Klædefabrik og ægtede Anna Cathrine Holst, en Datter af en Sølvpop paa Hørsholm. Senere blev han Toldassistent i Vordingborg og døde i Embedet.

Jean François Carpentier, født o. 1770 i Paris † 19. Jan. 1821 i Kjøbenhavn, holdt 20. Maj 1800 Bryllup med Susanne Cathrine Deleuran fra Fredericia, af reformert Bekendelse. Deres Søn, Jean Edouard Carpentier (f. 1803, † 1849) var Lakaj hos Prinsesse Juliane af Hessen og blev Fader til Skuespillerinden Louise Carpentier († 1883), gift med Forfatteren, Oberst Fritz Holst.

Paa Dronninggaard hos *Frederik de Coninck*, der nærde varme Sympathier for den franske Kongefamilie, fandt mange Emigranter Tilflugt og Gjæstevenskab. Herom udtaler Sønnen Jean de Coninck sig saaledes i et Brev til Greve S. Schulin fra 1829²⁾:

¹⁾ Meddelelser af Hr. Kontorchef Thierry.

²⁾ Frederiksdals Arkiv.

„Du véd, hvorledes de franske Emigranter blev modtaget i min salig Faders Hus under Revolutionen og hans Sindelag for Bourbonnerne. Den Gang Louis XVIII. var i Mitau, sendte han ham den Kollektion af alle de Sølv og Guldmedailler, der var bleven slaæet i Frankrig fra Begyndelsen af Revolutionen indtil Consulatet, og skrev Kongen et Brev til, hvori han ytrede det Haab, at leve saa længe, at se ham paa den franske Throne igjen. Samme Kollektion var meget kostbar. Kongen skrev ham med egen Haand et meget smigrende Brev til, takkede ham for det tilsendte, tillige for den Understøttelse Emigranterne havde nydt hos ham, og endte med at ytre det Ønske, at han maatte ved at komme igjen paa den franske Throne sættes i Stand til at vise sin Erkjendtlighed. Ogsaa Hertugen af Orleans besøgte Fatters Hus under Revolutionen¹⁾.“

Blandt de Emigranter, der fandt Optagelse i de Conincks Hus, maa særlig nævnes Marquis *Charles Louis du Crest*, Broder til den bekendte Madam de Genlis. Han var født 1747 og tjente sig i den franske Hær før Revolutionen op til Oberst i det kgl. Grenaderkorps, var en Tid Kansler hos Hertugen af Orléans, Louis Philippes Fader, og beskjæftigede sig meget med Konstruktion af Skibe. 1790 havde han en Proces med Hertugen af Orleans i Anledning af tilgodehavende Penge, emigrerede og levede derefter i Holland og Holsten indtil han omkring 1798 kom til Kjøbenhavn. Han byggede her for de Coninck et stort Koffardiskib, 500 Tons drægtigt, alene af Fyrreplanker²⁾. Uheldigvis stødte det meget omtalte Mønsterskib efter en Maanedes Sejlads paa en Sandbanke og knustes.

¹⁾ Om Louis Philippes Ophold i de Conincks Hus i April 1795 se „Den flyvende Post“ 1830, Nr 97. Ifølge Traditionen var han kun én Dag i Kjøbenhavn (Tidsskrift for Kunstindustri 1895, 154). Hos C. Birck, Ludwig Philipp, Stuttgart 1851, I., hedder det, at han i April 1797, anbefalet til Ryberg, opholdt sig ganske kort i Kjøbenhavn, ledsaget af Grev Montjoye, dog var han atter her paa Hjemrejsen fra Sverig i Foraaret 1796 (S. 210, 234). — Om Greven af Artois' Besøg se Efterladte Papirer fra den reventlowske Kreds IV, 141, 307.

²⁾ H. Harkensee, Beiträge zur Gesch. der Emigranten in Hamburg II. Madame de Genlis, Hamburg 1900, 39 f.

³⁾ Olivarius, Le Nord III, 271. Læsendes Aarvog 1800, 184 ff. Nyerup og Krafts Lexikon.

Ducrest udviklede sine „maritime Utopier“ i et 1799 i Kbhvn. udkommet Skrift under Titlen Notice de l'expérience faite à Copenhague pour le compte de Mr. de Coningh d'un vaisseau construit en planches, og udgav Aaret efter Nouvelle théorie de la construction des vaisseaux, begge Skrifter paa Seidelins Forlag. Sagen fik et for Forlæggeren ubehageligt Efterspil, idet Kaptejn-lieutenant, Fabrikmester Hohlenberg anlagde Proces mod ham, fordi Ducrest i begge sine Bøger havde omtalt hin som en Mand, der aldeles ikke forstod sig paa sit Haandværk, eftersom Hohlenberg havde konstrueret en Korvet, der ikke kunde vende¹⁾. Da Ducrest imidlertid forlod Landet, forligtes Parterne for Retten 1801²⁾. Ducrest døde siden i Frankrig 1824.

Et smukkere Minde efterlod sig ikke alene i de Conincks Hjem men ogsaa i videre Kredse Emigranten *Joseph Jacques Ramée*. Han fødtes 18. April 1764 i Charteux i Ardennerne, fik i en Alder af 16 Aar Ansættelse i Grevens af Artois' Bygningskontor, emigrerede 1792 og tjente i Dumouriez' Hær. 1794 kom han til Hamborg, hvor han byggede Byens Børs. Han levede derefter flere Aar i Schwerin og opførte flere Bygninger for Hertugen af Meklenborg. Herfra gjorde han hyppige Udflugter til Danmark og opførte for de Coninck paa Dronninggaards Grund den mindre Gaard Frederikslund, endvidere Ombygningen af Hellerupgaard, ligesom han for Constantin Brun forestod den indre, kunstneriske Udsmykning af dennes Gaard (nu det moltkeske Palæ) i Bredgade. Han anlagde ogsaa den meget beundrede, og for største Delen endnu bevarede, til Bruns naturskønne Landsted Sofienholm hørende Park ved Bredden af Bagsværd Sø. „Den forhen stejle, uvejsomme Bred“, skriver Hennings 1802, „er bleven opdyrket, beplantet og tilsaat med Rajgræs. Dette er for største Delen Kunstgartneren Ramées og Pengemanden Bruns Værk“. Til denne Ramées Specialitet hørte de saakaldte „Naturmalerier“, hvortil regnes en Eneboerhytte, en kinesisk Pavillon, en Allé, hvis Træers Grene skød lodrette ivejret som Armene paa en Kandelaber o. s. v. Senest 1811 rejste Ramée

¹⁾ Se Notice S. 67 og Nouvelle théorie S. 133.

²⁾ Danske Kancellis Breve 1801, 1105.

til de forenede Stater og gjorde her Udkast til forskellige Bygninger, levede fra 1816 i Belgien og vendte 1823 tilbage til Paris. Han udgav 1830 et Værk *Jardins irréguliers et maisons de campagne*. Ramée døde 18. Maj 1842 i Beaurains ved Noyon¹⁾.

En anden Emigrant, der stod i Forbindelse med de Coninck, var *Louis Benoit Maillard*, der kaldte sig Hs. allerkristeligste Majestæts Hofraad og Vexelagent, og som anlagde Sag mod de Coninck. Hans Klage bar, som det hedder, „Præg af Forfatterens sindssyge Tilstand“. Han blev paa Foranstaltning af Politiet 1805 sendt ud af Landet med 100 Rdlr. Rejsepenge²⁾.

Det var i det hele taget ingenlunde altid behagelige Erfaringer, man i Kjøbenhavn gjorde med Emigranterne, og der kan i saa Henseende anføres et Træk, der som den daværende Politimester udtrykker sig, viser, hvor „uforskammet en af disse i det højeste kun taalte Løsgjængere“ kunde optræde³⁾.

En landflygtig fransk Aristokrat *Bidal de Dubrou*⁴⁾, forhenværende Underlieutenant i Regimentet Penthier, der var emigreret 1791 og siden havde opholdt sig i Italien og St. Petersborg, ankom i Juni 1794 til Kjøbenhavn, hvor Grosserer Peschier ynkedes over hans Fattigdom og betalte Kost og Logis for ham. Da Dubrou passerede Østerport, forlangte han en anden Emigrant arresteret, som for Passkriveren udgav sig for at være Baron de la Barriere. Dubrou hævdede, at denne gik under et falsk Navn, da den eneste rette Baron af dette Navn var hans personlige Ven. Der opstod en heftig Tumult, under hvilken Dubrou listede sig bort. Han boede derefter i Christen Bernikovs Stræde til Leje hos en Sproglærer Jean Louis Vallon fra Bern. I dennes og en tredje Mands Nærværelse forudsagde han Tømmer-svendenes Arbejdsstansning 30. Juli, der havde en Del Gade-

¹⁾ C. B. Reventlow, En dansk Statsmands Hjem II, 136 f. A. Hennings' Dagbog 1802 ved Hr. Arkivsekretær J. Bloch. Biographie universelle.

²⁾ Finanskollegiets Journal 1805, 1955.

³⁾ Berlingske Tidende 1899, Nr. 109.

⁴⁾ Kancelliets Breve 1794, Nr. 1677.

spektakler til Følge, idet han paastod, at Grouvelle i Rosenborg Have havde uddelt Penge til Haandværkerne for at synge revolutionære Viser og opkøbt Heste og Kvæg til Brug ved den paatænkte Revolution. Dubrou blev arresteret omkring 20. August, og A. P. Bernstorff forlangte under 6. September Sagen undersøgt, „da Dubrous Udsagn viste, hvor megen Lidenskab der var mod den Del af Franzoserne, over hvilke Emigranterne med Føje føre Klager.“ Efter en Række Forhør, under hvilke Vallon optraadte som Vidne mod Dubrou, besluttede man „af Hensyn til Hr. Grouvelle“ at skille sig af med den farlige Mand, der hensad i Politikamret paa den saakaldte Riddersal. Kongen resolverede under 9. Oktober, at Dubrou med første Skibslejlighed, forsynet med 50 Rdlr. Rejsepenge, skulde sendes „til et Land, hvor Emigranterne taales“.

I *Helsingør*, der ved Aarhundredets Begyndelse endnu var Opholdssted for Folk af de forskjelligste Nationaliteter, boede i en Aarrække en ung Franskmand af fornem Byrd ved Navn *Gabriel d'Estrée* med sin Lærer *Abbé le Tellier*. Herredsfoged Ole Lund har i sine værdifulde Optegnelser „Gamle Dage i Helsingør“¹⁾ givet et interessant Billede af disse Menneskers Liv der i Byen. Da Gabriels Fader, der personlig fulgte Ludvig XVIII., ikke mere kunde forstrække Sønnen og hans Lærer med Penge, søgte Abbeden ved at give Informationer dels ved den lærde Skole i Helsingør, dels privat at erhverve det fornødne Udkomme. „Endnu ser jeg i Tankerne,“ skriver Lund, „den høje, sirlige Abbed i hans Abbeddragt, de sorte Silkestrømper med store Sølvspænder i Skoene, sorte Silkebenklæder, den lange Frakke og bredskyggede Hat, om Sommeraftener staa ude paa den brede Stentrappel paa Stengaden hvor de boede, for at trække frisk Luft og vist mange Gange lod Tankerne gaa tilbage til det kjære Fædreland. Endnu viser Du, unge, livsglade Gabriel, Dig for mig, som Du paa det første Bal præsenterede Dig for mig som Ludvigsridder med Korset i det højrøde Baand, som Du alt havde faaet i Vuggegave.“

¹⁾ Museum 1892, I, 76 f.

Fra Abbé le Tellier foreligger endnu en Række Breve fra Aarene 1811—14 til hans Ven Grev Sigismund Schulin paa Frederiksdal. Det var ingeniunde altid „venlige Tanker“, Abbeden sendte sit Fødeland. „Hvis Sjælevandring ikke var en Fabel, opfundet af en, der tørster efter Livet, og jeg fik Lov til at fødes paa ny, skulde jeg vel vogte mig for at gjenfødes som Franskmand. Jeg vilde vælge mig en Fader af et stille og fredeligt Folk. Men selv om jeg havde Valget, vilde jeg dog for alt i Verden ikke begynde dette elendige og usle Liv for anden Gang.“ Skjønt Abbeden havde ikke mindre end 50 Elever i Helsingør at plages med, hang hans Hjerte ved denne By, og der er endnu bevaret et meget pathetisk, men sikkert varmt følt fransk Digt til Ære for denne skjønnede og ejendommelige By¹⁾.

1819 eller 1820 vendte le Tellier og hans Myndling tilbage til Frankrig, og det hed sig, at Gabriels Fader havde faaet en Del af sin fordums saa store Formue tilbage.

Om Emigranternes Skæbner i Hertugdømmerne, og særlig i Altona foreligger i franske Memoirer, bl. a. Lafayettes og M. Dumas' Erindringer, en omfattende Literatur, hvis Behandling vilde kræve en større særskilt Monografi.

¹⁾ Breve fra le Tellier i Arkivet paa Frederiksdals Slot.
